

ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

Вісник

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№2 (94)
БЕРЕЗЕНЬ-КВІТЕНЬ
2022 р.
Заснована
у 2006 році
Розповсюджується
безкоштовно

● НАШІ ІНТЕРВ'Ю

«ОСОБИСТО ДЯКУЮ ТИМ ПРАЦІВНИКАМ, ЯКІ БОРОНЯТЬ НАШУ БАТЬКІВЩИНУ!», – МИКОЛА ТАРАСЮК, ДИРЕКТОР КБЗ

Більше двох місяців в Україні триває повномасштабна війна з росією. Жахи нинішнього життя українців важко не те, що описати, а досягнути думками, що у двадцять першому столітті, в центрі Європи відбуватимуться такі звірства. Однак, разом із всім тим злом, яке прийшло на нашу землю, Українці демонструють свою силу духу, незламність, хоробрість та згуртованість. Кожен на своєму фронті намагається робити все від нього можливе задля спільної перемоги.

Однозначно, життя у воєнний час вимагає змін, все змінюється... Тож ми вирішили запитати, як працює Карпатський біосферний заповідник в умовах війни у директора природоохоронної установи Миколи ТАРАСЮКА. З'ясувати, яка ситуація із фінансовою складовою, скільки працівників нині на війні й чи відчутний кадровий голод, а ще, як допомагає КБЗ переселенцям та інше, – читайте в інтерв'ю Миколи Володимировича.

З перших днів повномасштабного вторгнення росії в Україну заповідник передає машини та карти територій військовим, а переселенцям запропонував прихисток. Яка зараз ситуація, чи ще щось віддано на потреби армії?

Одними із основних завдань нашої установи є збереження біологічного, екосистемного і ландшафтного різноманіття, моніторинг за природними й антропогенними процесами. Поряд з тим, сьогодні Карпатський біосферний заповідник є не лише територією захисту природи, а й прихистком для багатьох вимушених переселенців із найгарячіших місць, де ведуться бойові дії.

Також установа активно долучається до підтримки наших Збройних сил. Нині вже передано три позашляховики підвищеної прохідності та вантажний автомобіль. Одночасно заповідником було передано й комп'ютерну техніку на потреби армії.

Важливу роботу виконують наші екоосвітняки для переселенців. Для гостей організують пізнавальні екскурсії, майстер-класи, еко-квести, щоб показати всю красу і різноманіття заповідної природи. У цей складний час особливої уваги потребують діти. Тож для ма-

леньких українців працівники відділу еколого-освітньої роботи проводять окремі заняття у вигляді різноманітних ігор та забав.

Продовжуючи тему попереднього питання, чи відомо, скільки працівників природоохоронної установи мобілізовано, як покриваєте відсутність кадрів у роботі заповідника?

З перших днів війни 26 працівників заповідника мобілізовані до ЗСУ, а інші – активно допомагають тимчасовим переселенцям.

Усі співробітники заповідника тримають стрій і кожен на своєму місці продовжує захищати нашу країну від загарбника. Нині, завдяки підтримці Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, нам вдалося отримати погодження на бронювання військовозобов'язаних, які займають критично важливі посади для установи, задля забезпечення її ефективного функціонування.

Заброньованим надано відстрочку від призову на військову службу строком на 6 місяців. Разом з цим, особисто хотів би

подякувати, в першу чергу, тим працівникам, які боронять нашу Батьківщину! А також тим, котрі згуртувались в такі важкі часи і працюють набагато ефективніше, адже зараз, як ніколи, потрібна єдність.

Як змінилися вектори руху КБЗ в умовах війни? Чи продовжується співпраця з німецьким проєктом та іншими іноземними колегами?

Напрямок запланованого вектору руху установи не змінився, він як був зазначений на початку мого перебування на посаді, так і залишився незмінним, а саме:

- збереження унікального природного різноманіття,
- розвиток сталого туризму,
- забезпечення додаткових альтернативних фінансових надходжень.

на 2-ій стор.

● ЗГАДУЄМО ВАЖЛИВІ ДАТИ

ВОДНО-БОЛОТНІ УГІДДЯ ЗАПОВІДНИКА

Згідно Конвенції про водно-болотні угіддя, яка підписана у 1971 році в місті Рамсар (Іран), уряди різних країн взяли на себе відповідальність за захист водно-болотних угідь, що мають міжнародне значення. На території Карпатського біосферного заповідника охороняється багато унікальних угідь, що формують річку Тиса і є важливими для збереження біорізноманіття в Карпатському біогеографічному регіоні. Адже тут збереглися місця поширення значної кількості видів флори, фауни, біотопів, що внесені до міжнародних, національних і регіональних червоних списків.

За результатами багаторічних досліджень, науковцями було обґрунтовано і подано три водно-болотні угіддя, які мають міжнародне природоохоронне значення: «Озірний-Бребенескул», «Печера Дружба» і «Долина нарцисів».

У 2011 році було видано два Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про погодження надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення»: від 23 лютого 2011 р. №147-р для «Долини нарцисів» і «Печери Дружба» та від 21 вересня 2011 року №895-р для урочища «Озірний-Бребенескул».

на 2-ій стор.

З радістю повідомляємо, що тепер кожної середи з 10.00 до 12.00 години заповідник проводить екскурсії в Музей для вимушених переселенців безкоштовно. Нагадуємо, що «Музей екології гір» працює з 8.00 до 16.30 без вихідних, обідня перерва з 12.00 до 13.00.

● ЧИТАЙТЕ У НОМЕРІ ●

ЗУСТРІЧ В РАМКАХ ПРОЄКТУ «ЛАЙФ»

Про міжнародну співпрацю Карпатського біосферного заповідника в межах проєкту Лайф-Прогноз «Збереження старовікових лісів у Європі: природна спадщина, загальний опис, синтез та екосистемні послуги», читайте на сторінках «Вісника КБЗ» далі.

Детальніше дізнавайтесь, про цілі проєкту, його реалізацію та напрацювання наших природоохоронців із закордонними колегами під час онлайн-зустрічі й інше у публікації Ірини Йонаш та Василя Покиньючереди.

на 3-ій стор.

ІНФОРМУЄ ЕКООСВІТА

Про заходи, які організували працівники відділу еколого-освітньої роботи Карпатського біосферного заповідника читайте у коротенькому звіті-підбірці. Протягом двох місяців, не зважаючи на важкий воєнний стан еко-освітням вдалося попрацювати з дітками-переселенцями, провести для вимушено переміщених осіб екскурсії та багато іншого.

До речі, розповіли у публікації й про будні КБЗ та акції на захист першоцвітів, – детальніше

на 3-ій стор.

БЕРЕЖІМО ПРИРОДУ ВІД ПОЖЕЖ

Про те, як запобігти лісовим та пожежам на полонинах, чому не варто палити суху траву, а ще які штрафи за це доведеться заплатити палію, – читайте у публікації Михайла Проця. Важливо, що у матеріалі ви дізнаєтеся, скільки займань у природі цього горіч вже вдалося ліквідувати працівникам Карпатського біосферного заповідника.

Тож більше дивіться на 4-ій стор.

ОБЕРЕЖНО, У КАРПАТАХ ПРОКИНУЛИСЯ ВЕДМЕДІ

Із застереженням та інформацією про те, як уникнути «клишоногого» у весняний період, коли звірі особливо агресивні, розповідає Ярослав Довганич. Також зауважує завідувач зоологічної лабораторії, про те, чому туристам не можна залишати залишки їжі в лісі, а шукачам оленячих рогів не втрачати пильність й бути обережними.

Повний виклад інформації зоолога, читайте

на 4-ій стор.

на 1-ій стор.

Звичайно в даних умовах це стало набагато складніше, але від планів своїх ми намагаємось не відходити. На жаль, німецький проєкт «SNPA» призупинив свою діяльність на території України, водночас ми підтримуємо постійні контакти з ними і при сприятливих умовах сподіваємось на відновлення проєкту і подальшу співпрацю.

Важливо, що інші європейські природоохоронні організації активно нам допомагають, зокрема, Франкфуртське зоологічне товариство разом із партнерами з Румунії – Фондом збереження Карпат.

Вони підтримують нашу установу та людей, які тут знаходяться. Так, нещодавно ми підписали з Франкфуртським зоологічним товариством Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво, метою якого є покращення управління та ефективності роботи Карпатського біосферного заповідника, а також підвищення або підтримка на високому рівні прихильного ставлення до природно-заповідних територій серед місцевих громад. Ми сподіваємось на плідну роботу з нашими партнерами та вдячні за їхню підтримку й допомогу.

Як щодо фінансування, чи нині вистачає коштів заповідника для здійснення всіх виплат? Які статті витрат вже скоротили, або їх відмінили? А також, можна вже підрахувати, яких збит-

ків зазнає заповідник через відсутність туристів?

Щодо фінансового стану заповідника, то нам тут гріх скаржитися в порівнянні, що відбувається в установах, які знаходяться в зоні бойових дій.

«Музей екології гір та історії природокористування в Українських Карпатах» функціонує, як інформаційний еколого-освітній та історико-культурний осередок.

Свою діяльність музей реалізовує за трьома напрям-

Щосереді ми зробили для вимушено переміщених осіб безкоштовний вхід та екскурсію в музей.

Одна з перлин Закарпаття «Долина нарцисів імені професора Василя Коменда-

Ремонтуються оглядові майданчики, перехідні містки, оновлюються стенди та аншлаги. Сподіваємось, цвітіння нарцису вузьколистого пройде успішно і люди зможуть насолодитися цим унікальним природним явищем. Крім того, для відвідувачів вже відкритий еколого-освітній центр «Музей нарцису».

Доступні для людей і всі інші туристичні об'єкти Карпатського біосферного заповідника. Загалом, сьогодні функціонує 3 еколого-освітні та 4 інформаційно-туристичні осередки в межах Хустського, Тячівського, Рахівського районів.

Чи вже керівництво Карпатського біосферного заповідника склало якийсь «чорновий» план дій, як працюватиме установа у найближчий час? Чи ймовірно працевлаштування переселенців у заповіднику?

Установа функціонує в штатному режимі, всі працівники виконують свої посадові обов'язки та поставлені завдання, а в деяких випадках більше ніж вимагається. Стосовно працевлаштування – то така можливість існує і ті люди, які до нас звертаються ми намагаємось знайти оптимальний вихід для всіх.

Інтерв'ю записала Андріана ЛЕЛЕ, провідний редактор газети «Вісник КБЗ» та **Богдана МОСКАЛЮК,** начальник редакційно-видавничого відділу наукових та науково-популярних видань КБЗ.

«ОСОБИСТО ДЯКУЮ ТИМ ПРАЦІВНИКАМ, ЯКІ БОРОНЯТЬ НАШУ БАТЬКІВЩИНУ!», – МИКОЛА ТАРАСЮК, ДИРЕКТОР КБЗ

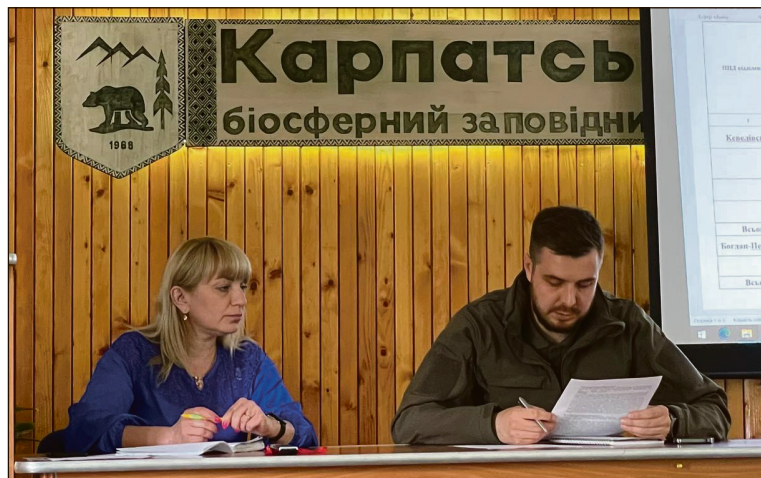
Заробітна плата всім працівникам виплачується вчасно, в повному обсязі та в першочерговому порядку.

Водночас, звісно, надходження дещо впали, частково ми змінили підхід – перелаштувалися на нові реалії, але план виконуємо.

Болюче для нас питання туризму, але ми намагаємось ставитися до цього з оптимізмом, і поки про скасування екскурсій заповідною зоною ніхто не говорить, тому й про збитки говорити зарано.

Сподіваємось на краще. І з кожної ситуації будемо виносити максимум можливостей.

Чи будуть доступними для людей екскурсії в: «Долину нарцисів», «Музей екології гір» та інші туристичні об'єкти?

ками: освітньо-виховний, рекреаційно-інформаційний та дослідницький. Сьогодні «Музей екології гір» активно відвідують переселенці, які хочуть ознайомитись з культурними родзинками Рахівщини. Працівники співпрацюють з ними, особливо з дітьми, проводять для них різноманітні екологічні заходи.

», де знаходиться найбільше в світі рівнинне місцезростання нарцису вузьколистого, теж готується приймати відвідувачів.

На даний час ми працюємо над покращення умов для відвідування цього природоохоронного науково-дослідного відділення заповідника.

ВОДНО-БОЛОТНІ УГІДДЯ ЗАПОВІДНИКА

на 1-ій стор.

У 2019 році Секретаріат «Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином, як середовища існування водоплавних птахів або Рамсарської конвенції» (англ. «The Convention on Wetlands of International Importance, especially as Waterfowl Habitat») включив «Озирний-Бребенескул», «Печеру Дружба» і «Долину нарцисів» до переліку водно-болотних угідь міжнародного значення.

ВБУ «Озирний-Бребенескул» розміщене у високогірній частині території Чорногірського масиву КБЗ, у межах висот 956-2061 м н.р.м. Площа водозбірної басейну угіддя – 1656,91 га. Обіймає схили гір Говерла, Брецул, Туркул, Пожижевська, Бребенескул, де знаходяться витoki гірських річок Говерла, Бребенескул, Озирний. На даних угіддях є чисельні невеликі озера, сфагнові болота, з яких чотири найбільші озера льодовикового походження: Верхнє і Нижнє Озирні, Брецул і карове озеро Бребенескул. Озеро Бребенескул є найвищим озером в Україні, розташоване на висоті 1801 м н.р.м.

ВБУ «Печера Дружба» розміщене на території Угольського масиву КБЗ. Угіддя є найбільшою печерою Українських Карпат. Утворення печери пов'язане із заляган-

ням величезних, у кілька кубікометрів, блоків вапняку, що загалом є характерно для Пенінської зони стрімчаків, яка проходить через південну частину Угольського масиву. Хід в печеру знаходиться на дні неглибокої триметрової карстової лійки еліпсоїдної форми (10 на 15 м) із стрімкими обривистими стінами. На глибині 30 м протікає струмок, який на глибині 50 м просочується крізь щілину в стіні і з'являється на поверхні у вигляді карстового джерела. Загальна довжина всіх досліджених ходів шахти зараз становить понад 900 м і глибина – 45 м.

ВБУ «Долина нарцисів» розміщене в межах Закарпатської ни-

зовини (околиці м. Хуст) на висоті 175-185 м н.р.м. Займає рівнинну ділянку в заплаві річки Хустець. У межах заповідного урочища сформувались лучно-болотні комплекси, які є унікальними в Європейському масштабі. Особливою її цінністю є наявність найбільшої на Європейському континенті рівнинної популяції рідкісного вологолюбного виду нарцису вузьколистого (*Narcissus angustifolius* Curt.), що занесений до Червоної книги України. Рослинний світ (2009), Бернської конвенції та її наступних версій. Заповідний масив «Долина нарцисів імені професора Василя Комендаря», площа 256,5 га, у складі Карпатського біосферного заповідника з 1980 року.

Серед найбільших сучасних загроз для водно-болотних угідь є сучасні кліматичні зміни та інтенсивна господарська діяльність. Чистота нашої питної води напряму залежить від екологічного стану водно-болотних угідь, тому їх потрібно охороняти.

Федір ГАМОР, заступник директора КБЗ, доктор біологічних наук, професор;
Микола ВОЛОЩУК, завідувач ботанічної лабораторії, кандидат біологічних наук.

ОНЛАЙН-ЗУСТРІЧІ

КОНСУЛЬТАЦІЇ ЦЕНТРУ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ З ПРЕДСТАВНИКАМИ ОБ'ЄКТІВ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО В УКРАЇНІ

Культурний сектор Центру Всесвітньої Спадщини у березні організував консультаційну онлайн-зустріч із представниками об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Україні.

Метою зустрічі був збір оперативної інформації щодо поточного стану об'єктів спадщини, наявних загроз і небезпек у контексті російської агресії, а також напрацювання плану дій та обговорення наступних кроків для забезпечення належної їх охорони.

До зустрічі запрошено представників усіх об'єктів спадщини ЮНЕСКО в Україні, яких загалом сім. Після вітань і слів підтримки від директора Центру Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО п. Лазаре Елондо Ассомо та помічника генерального директора з питань культури п. Ернесто Оттоне, заслухано Катерину Чуєву, заступницю міністра культури та інформаційної політики України.

Вона детально описала ситуацію в країні та розповіла про заходи, які вживаються для забезпечення збереження культурної спадщини, а також щодо введення в дію онлайн-платформи для фіксації свідчень про пошкодження і руйнування культурних об'єктів. Особливу увагу заступниця приділила використанню емблеми блакитного щита ЮНЕСКО, як символу всесвітнього захисту позначених місць.

Далі представники всіх українських об'єктів спадщини ЮНЕСКО коротко описали ситуацію на місцях та розповіли про роботу щодо захисту об'єктів і вжиті превентивні заходи. Представники Центру Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО оцінили відмінну роботу волонтерів, а особливо зразковість та злагодженість дій у Льво-

ві, як прикладу роботи в подібних обставинах.

Єдиний в Україні об'єкт всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» на зустрічі, за дорученням Міндовкілля, представляли працівники Карпатського біосферного заповідника, автори цих рядків.

Поінформовавши присутніх, що наразі прямої і безпосередньої загрози нашим складовим частинам немає. Проте російська агресія та воєнні події в Україні спричиняють опосередковану небезпеку та серйозні виклики для збереження зазначеного вище об'єкта.

Заключним був виступ старшого радника МСОП із питань всесвітньої спадщини п. Пітера Шейді. Він, зокрема, відіграв провідну роль України в започаткуванні, розвитку та охороні унікального серійного транснаціонального об'єкта всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи».

За результатами зустрічі домовлено про наступні першочергові кроки щодо забезпечення всіх відповідних заходів для збереження та захисту культурних надбань від руйнувань, а також фіксації всіх злочинів агресора проти культурної спадщини в Україні. Вони включали і можливість залучення коштів із спеціальних фондів ЮНЕСКО щодо невідкладного реагування в критичних обставинах.

Також запропоновано створити інформаційну мережу для надання підтримки міжнародних спеціалістів та експертів зі збереження, консервації та реставрації культурних пам'яток.

Ірина ЙОНАШ та **Василь ПОКИНЬЧЕРЕДА.**

● МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

ЗУСТРІЧ У РАМКАХ ПРОЄКТУ «ЛАЙФ»

Незважаючи на воєнний стан і загальну несприятливу ситуацію в країні, Карпатський біосферний заповідник продовжує працювати та виконувати взяття на себе зобов'язання, зокрема, й щодо участі в міжнародних проєктах. Серед них і Лайф-Прогноз «Збереження старовікових лісів у Європі: природна спадщина, загальний опис, синтез та екосистемні послуги».

Нагадаємо, що даний проєкт зосереджений на захист та популяризацію пралісів і старовікових лісів у Європі. Він – одночасно є і науковим, і природоохоронним, і промоційним.

Основними цілями проєкту визначено:

- розробку критеріїв і методів оцінки та картування старовікових лісів у Європі;
- оцінка екосистемних послуг пралісів і старовікових лісів;
- роз'яснення важливості та цінності їх екосистемних послуг шляхом інформування, як ключових зацікавлених сторін, так і місцевих громад та широкої громадськості.

Тож чергова онлайн-зустріч у рамках реалізації першого робочого пакету проєкту, присвячена надзвичайно важливій темі під назвою: «Розробка критеріїв і методів оцінки та картування старовікових лісів в Європі».

Представники біосферного заповідника взяли активну участь в обговоренні та напрацюванні операційного посібника, який окреслюватиме процес виконання польових робіт з відбору проб і виконання замірів та описів (польовий протокол). Також міститиме методологічні матеріали з теоретичним обґрунтуванням та роз'ясненням методів і способів виконання польових робіт і практики тестувань (операційний протокол).

Для країн-учасниць проєкту заплановано проведення двох польових семінарів в м. Любляна (Словенія) та національному парку «Калькальпен» (Австрія) для перевірки на практиці напрацьованих теоретичних рекомендацій. Їх заплановано провести цього року в травні і червні. Відразу по завершенню тестування посібника і його можливого доопрацювання, розпочнеться основний робочий етап, який полягатиме в картуванні та інвентаризації попередньо відібраних лісових ділянок.

Приємно, що навіть у такий прикрий час Карпатський біосферний заповідник продовжує здійснювати міжнародну співпрацю.

Ірина ЙОНАШ,

заступник начальника відділу рекреації та сталого розвитку КБЗ,

Василь ПОКИНЬЧЕРЕДА,

заступник начальника відділу науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці КБЗ.

● ІНФОРМУЄ ЕКООСВІТА

ЕКОЛОГІЧНА АКЦІЯ «ЗБЕРЕЖЕМО ПЕРШОЦВІТИ!»

На базі еколого-освітнього центру «Центр Європи» відбувся просвітницький захід «Збережемо першоцвіти рідного краю!». Подію організовано в рамках щорічної весняної акції «Збережемо першоцвіти!».

Учасниками були вихованці Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості Рахівської міської ради: гурток «Юні туристи-краєзнавці» та учнівська рада «Лідер Рахівської територіальної громади».

Головною метою у еко-освітанні було розширити знання учнів про першоцвіти, особливо червонокнижні, сформувані стійку екологічну культуру та відповідальність молоді за збереження ранньоквітучих рослин та інше. Тож програма заходу складалася із вступного слова, знайомства із звичайного головної частини – демонстрації мультимедійної презентації «Першоцвіти рідного краю». Після на учасників чекала вікторина «Колесо знань: дива весняної флори Карпатського біосферного

заповідника», а згодом всі взяли участь за виготовлення екологічних плакатів «Не знищуй першоцвіти!». Не обійшлося й без поезії, бо присутні мали нагоду послухати декламування поетичних рядків, а на зміну слову всі попрямували пройти екологічний квест.

Особливо гарно відгукнулися діти про «інтелектуальні хвилини», зокрема: лабіринт «Першоцвіти у легендах», складання акровіршів та філворда «Першоцвіти лікують» і «Пешвоцвіти» й гри «В гості до квітів весни». На завершення для учасників ще підготували рухливу екологічну гру «Не наступи на калюжницю болотну» та майстер-клас «Першоцвіти з гофрованого паперу».

Зоряна ЛИПЧАК, провідний фахівець відділу ЕОР.

Зважаючи на прикри часи, що нині переживає наша країна, підтримка, турбота та розрада в різній мірі потрібна всім, особливо людям, що покинули свої домівки через війну. Так, вже кілька тижнів поспіль відділ еколого-освітньої роботи Карпатського біосферного заповідника проводить екологічні заняття з дітьми вимушено переміщених осіб, котрі приїхали на Рахівщину з різних куточків України.

Під час кожного заняття екоосвітня практика з учасниками звичні форми та методи еколого-освітньої роботи. Намагалися відволікти дітей, познайомитися з ними за допомогою «шишкофона» та розповісти їм про роботу запо-

мими представниками флори та фауни, у т.ч. з тими, які внесені до Червоної книги України, а також зрозуміти, як правильно поводитись в горах.

Особливу увагу приділили розповіді про перші весняні квіти

ЕКОЛОГІЧНІ ІГРИ – ЧУДОВА ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ДЛЯ ДІТЕЙ У ВАЖКІЙ ЧАС

відника, природу Карпат й необхідність її збереження.

Закріпити отримані знання про заповідник, як природоохоронну установу малеча змогла зігравши в настільну гру «Подорожуй Карпатами!» Ця гра чудово допомагає вивчити найвищі вершини Українських Карпат: високогірні озера, познайомитись з окре-

мі першоцвіти, адже саме зараз відбувається пробудження природи та їхнє інтенсивне цвітіння. Познайомили дітей з тими видами ранньоквітучих рослин, які поширені на Закарпатті. Більшість з цих рослин є цибулинними, можуть розмножуватись, як вегетативно, так і насінням. При інтенсивному збиранні не поновлюються, вна-

слідок чого втрачаються цілі популяції. Діти поділились власними спостереженнями за весняною рослинністю. Виготовляли квіти з гофрованого паперу.

Крім перегляду мультимедійних файлів, грали з підростаючим поколінням в різноманітні екологічні ігри. Вивчали сліди лісових звірів, проходили уявлений

гірський потічок, в якому зростає калюжниця болотна, відгадували лісових мешканців, складаючи пазли та інші.

На закінчення переселенці відвідали «Музей екології гір», де ознайомились з багатим природним та культурним різноманіттям Карпатського краю. Усі заняття відбулися в позитивній атмосфері.

У Карпатському біосферному заповіднику відбулась екологічна акція приурочена до Дня довкілля. Роботи із благоустрою території проводились у всіх природоохоронних науково-дослідних відділеннях, еколого-освітньому центрі «Центр Європи» та на центральній садибі заповідника.

Сонячний день та свіже повітря сприяли злагожденій діяльності кожного працівника установи та надихали на досягнення хорошого результату. Адже, на колекційній ділянці заповідника: зібрано сухе листя у ящики для компостування, розчищено захаращені ділянки від гілля, прибрано екологічні стежки та рекреаційні зони. А ще природоохоронці потрудились над очищенням водотоків та мінеральних джерел, впорядкували альпійські гірки, клумби і створили нові зелені насадження й влаштували додаткові місця для відпочинку.

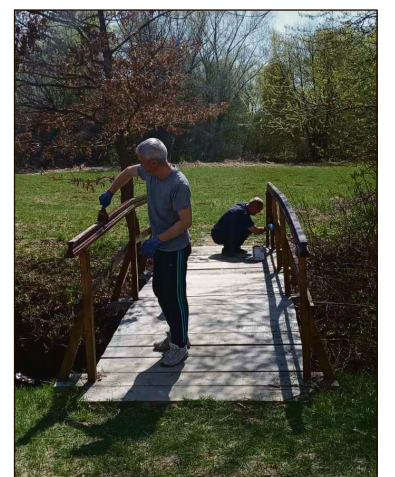

Натомість працівники ПНД відділень прибрали узбіччя населених пунктів на прилеглих територіях КБЗ. Крім цього, розчистили від побутового сміття ділянки

берегової лінії річки Тиса та встановили перехідні містки.

У «Долині нарцисів» до топки долучилися переселенці, які зараз тимчасово проживають в

будівлях установи. Вони активно брали участь у фарбуванні перехідних містків та оглядових майданчиків. Також допомагали працівникам відділення прибирати еко-стежки та впорядковувати клумби навколо візит-центру.

СМІТТЯ ЗАБРУДНЮЄ ПЛАНЕТУ

Щорічно, 22 квітня люди по всій планеті відзначають День Землі. Цей день став загальнолюдським символічним святом любові та турботи за наш спільний дім. Саме цього дня в різних куточках земної кулі небадужі до екологічних проблем люди проводять яскраві і корисні заходи, спрямовані на те, щоб у світі стало більше чистоти і відповідальності.

В рамках відзначення акції працівники заповідника провели заняття із дітьми, які тимчасово проживають у місцевому садочку. В дитинстві формується уявлення

про світ і про власну роль у ньому. Тому важливо, щоб кожна дитина навчилася дбати про власне здоров'я та розуміла взаємозв'язок між нею та природою.

Екоосвітня розповідальна юним природолюбам про забруднення навколишнього середовища, період розкладання сміття, важливість сортування побутових відходів та шкідливі наслідки спалювання сміття. Також обговорили шляхи зменшення кількості відходів, компостування й користь від озеленення.

Далі на дітей чекало цікаве дозвілля, зокрема, переглянули відеоролик про корисні еко-звич-

ки, проходили лабіринт й вчилися сортувати сміття у відповідні контейнери.

Наприкінці заняття всі взяли участь у створенні плаката «Вчимося сортувати» та грали в ігри. Тож щиро сподівамось, що знання які діти отримали, згодяться їм у майбутньому й мирна Україна буде чистою і зеленою!

Ельвіра АНГЕР, провідний фахівець відділу ЕОР.

Многая, благая літ...

У березні-квітні цьогоріч ювілейні роковини від днів народження урочисто відзначили працівники Карпатського біосферного заповідника: **Сергій Геннадійович ТЕРЕНТЬЄВ**, інженер відділу ГТЗ та ТО; **Іван Іванович ОЛЕКСІЙ**, інспектор з охорони Широколузанського ПНДВ; **Микола Васильович ЮРАШ**, майстер з охорони природи

Угольського ПНДВ;

Володимир Васильович ЮРАШ, інспектор

з охорони Угольського ПНДВ;

Тетяна Федорівна ШАРКАДІ,

провідний спеціаліст ВГТЗ та ТО;

Ірина Юрївна Шемота, сторож

Марамороського ПНДВ.

*Дозвольте Вас сьогодні привітати,
Бо день такий буває раз на рік,
Здоров'я й щастя щиро побажати,
На все життя, на довгий-довгий вік!
До сотні літ дожить без горя і журби,
Від гір, від сонця, від калини
Всіх благ земних – з роси й води
Бажаємо Вам всі нині!*

Адміністрація заповідника.

● УВАГА!

ОБЕРЕЖНО, «КЛИШОНОГИЙ»!

Березень-квітень – це період, коли ведмеді покидають свої барлоги. Цей час, напевно, найважчий у їхньому житті зважаючи на виснаження за період сплячки. Саме тому людям, які планують походи в гори чи до лісу слід знати про те, як ці величні звірі поведуться у весняний період, чому потрібно бути особливо обережними у горах та лісах, а головне, як уникнути зустрічі з ведмедем.

Перш за все варто розуміти, що протягом зимового сну «клишоногі» практично повністю вичерпали свої запаси жиру. Молода рослинність ще тільки-но почала розпускатися. Лісових копитних дуже важко вполювати без помічників. Це вовкам добре, вони полюють зграями – хтось у засідці, хтось наганяє здобич, хтось відрізає їй шлях до втечі. А ведмідь – одиниця. У ведмедиці можуть бути «помічники», але вони ще зовсім недосвідчені і слабкі. Мати мусить дуже пильнувати, щоб вони самі не стали здобиччю вовків або ведмедів самців.

Через такі негаразди, ведмеді, що вийшли з барлогів, можуть бути дуже небезпечними. Не менш небезпечними, ніж «шатуни», які не залягали на зиму в барліг. Раптово зустрівши людину вони можуть виявити агресію. Тому йти самому до лісу, де водяться ці види, у даний період року не варто.

На жаль, саме навесні лісами полюбують бродити шукачі оленячих рогів. Справа в тому, що скидання оленями рогів збігається з виходом ведмедів з барлогів. Тому любителі таких пошуків дуже ризикують

зустрітись в лісі з голодним і злим «клишоногим». І такі випадки не рідкість адже два роки тому повідомлялося в Інтернеті, що в Івано-Франківській області ведмідь напав на збирача рогів. На щастя не вбив, а тільки поранив.

Туристи часто залишають в лісі після себе недоїдки. Залишки їжі приваблюють диких тварин, у тому числі і ведмедів. Тому краще забирати залишки їжі з собою, а не залишати в природі.

Щоб уникнути зустрічі з ведмедем у лісі, варто дотримуватися кількох простих правил:

1. Йдіть пішохідними маршрутами. Ведмеді їх уникають, тому що там часто бувають люди.

2. Якщо ви проходите по місцевості, яка погано проглядається, розмовляйте, співайте або видавайте різні «неприродні» звуки (напр. брязкіт металевих предметів), щоб ведмеді вчасно дізналися про вашу присутність і мали можливість уникнути вас.

3. Рухайтесь лісом, будьте пильні, особливо вранці, ввечері і вночі, коли ведмеді найбільш активні. Обходьте «десятою дорогою» густі зарості або вітровали, де ведмідь може відпочивати.

4. Дотримуйтеся заборони на в'їзд до ядрових зон заповідників, а також мисливських заказників, де є більша імовірність зустріти ведмедя.

5. Не залишайте рештки їжі на природі. Розпакуйте лише стільки харчів, скільки ви з'їсте.

6. Якщо йдете шукати скинуті оленячі роги, будьте готові зустрітись з ведмедем з усіма можливими наслідками. Пам'ятайте, ведмеді весною також цікавляться оленями.

Ярослав ДОВГАНІЧ, завідувач зоологічної лабораторії Карпатського біосферного заповідника.

● БЕРЕЖІТЬ ПРИРОДУ

ОХОРОНЯЙМО ЛІСИ ВІД ПОЖЕЖ

Одним із основних завдань служби державної охорони заповідника є охорона природних комплексів від лісових пожеж. Пожежі в природних екосистемах завдають значної шкоди. Навіть загорання лісової підстилки небезпечно для лісових насаджень. Древа, в яких тонка кора (бук, явір, клен), від пошкоджень вогнем через молодняках, де загорання листя може перейти в верхову пожежу, яку дуже важко ліквідувати. У вогні гинуть комахи, комахоїдні тварини та дрібні гризуни, багато з яких занесені до Червоної книги України. Також пошкоджуються і рідкісні рослини.

Багато з громадян користується сінокошними ділянками у високогір'ї та серед лісових масивів. Там весною треба позгрібати опале листя та хмиз. У більшості випадків все це сміття згодом спалюють. В останні роки багато сінокосів залишаються неоскошеними. Окремі громадяни весною підпалюють суху траву.

державної пожежно-рятувальної частини м. Хуст пожежу гасили кілька годин. Суха вітряна погода сприяла поширенню вогню, внаслідок чого, майже 8 гектарів заповідної землі було пошкоджено.

Хочемо застерегти громадян, що необхідно дотримуватись правил пожежної безпеки, а саме: розпалювати вогнище на безпечній віддалі (не менше 25 м) від стіни лісу або будинків та не залишати вогонь без нагляду. Не можна доручати це неповнолітнім. Краще спалювати сміття та хмиз в безвітряну погоду, після дощу. Покидаючи місце відпочинку – залити вогнище водою або присипати землею. У випадку виникнення пожежі необхідно взяти заходів з її ліквідації та повідомити сільську раду, працівників найближчого природоохоронного науково-дослідного відділення заповідника або лісництва держлісгоспу. А ще краще листя, дрібний хмиз, тирсу компостувати.

Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачена відповідальність за порушення Правил пожежної без-

Так, в березні цього року в урочищі «Кам'янець» Чорногірського ПНД відділення було виявлено пожежу на сінокосі, що межує із територією заповідника. Службі державної охорони разом із жителями села Луги вдалося вчасно локалізувати пожежу та не допустити загорання у лісовому масиві.

На території Рахів-Берлібаського відділення оперативно локалізовано загорання сухої трави. Пожежу загасили інспектори відділення.

У ПНДВ «Долина нарцисів ім. професора В.І. Комендара» відбулося 3 загорання сухої трави. При цьому 2 пожежі мали невеликий масштаб і були швидко ліквідовані силами працівників ПНДВ. Тоді як до гасіння пожежі, що виникла 11 березня, довелося звертатися по допомогу до рятувальників. Спільно з працівниками відділення (загалом 15 осіб) та із залученням 2-х автомобілів

леки, зокрема, у статті 77 наголошується: «Порушення вимог пожежної безпеки в лісах – тягне за собою накладення штрафу на громадян від 5 до 15 неоподаткованих мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від 15 до 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Знищення або пошкодження лісу, внаслідок необережного поводження з вогнем, а також порушення вимог пожежної безпеки в лісах, що призвело до виникнення лісової пожежі або поширення її на значній площі – тягне за собою накладення штрафу на громадян від 15 до 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від 35 до 60 неоподаткованих мінімумів доходів громадян».

Мешканці Рахівщини, не будьте байдужі до природи рідного краю та оберігайте ліс від пожеж!

Михайло ПРОЦЬ, начальника відділу державної охорони ПЗФ.

Вісник
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

ЖИТТЯ ЧИ ЗАКОННИЙ З'ЯВИЛИСЬ?

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Плесо, 77,
а/с 8, м. Рахів, 90600,
Закарпатська обл.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Федір Гамор (шеф-редактор),
Микола Тарасюк,
Богдана Москалюк,
Андріана Леле,
Юрій Беркела,
Олег Борик (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів несе автор.

Газету віддруковано:
ТзОВ «Терно-граф»
46007, м. Тернопіль, вул. Текстильна, 18

Тираж – 500 примірників.

Газета виходить раз на два місяці.

Контактні телефони: (03132) 2-21-93, 2-29-14.
Електронна пошта: cbr-rakhiv@ukr.net
<http://cbr.nature.org.ua>
Засновник і видавець:
Карпатський біосферний заповідник.

Свідоцтво про державну реєстрацію 3т № 401 від 25.01.2006 року